

3. Tendentsii vplyvu hlobalnoho informatsiinoho seredovyshcha na sotsio-kulturnu sferu Ukrainy / [O. S. Onyshchenko, V. M. Horovyi, V. I. Popyk ta in.] ;NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho. – K., 2013. – S. 58;
4. Makarenko Ye. A. Mizhnarodni informatsiini vidnosyny : monohrafiia / Ye. A. Makarenko. – K. : Nasha kultura i nauka, 2002.
5. Butuzov V. M. Protydiia kompiuternii zlochynnosti v Ukraini / V. M. Butuzov. – K. : KYT, 2010.
6. Pro Osnovni zasady rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini na 2007–2015 roky : Zakon Ukrainy vid 9 sich. 2007 r. № 537-V // Vidom. Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2007. – № 12. – St. 102;
7. Doktryna informatsiinoi bezpeky Ukrainy, zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 8 lyupnia 2009 roku № 514/2009[Elektronnyi resurs] // Ofitsiine internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrainy– Rezhym dostupu: <http://www.president.gov.ua/stateauthority/authofstate/prezidlist/prezidentadmin>. – Nazva z ekrana.
8. Slovnyk inshomovnykh sliv: 23 tys. sliv ta terminolohichnykh spoluchen / uklad. L. O. Pustovit [ta in.] (B-ka derzhsluzhbovtisia. Derzh. mova i dilovodstvo). –K. : Dovira, 2000. – S. 840.
9. Slovnyk terminiv z kiberbezpeky / za zah. red. O. V. Kopana, Ye. D. Skuly-sha. – K. : VB «Avanpost – Prym.» – 2012 – S. 70.
10. Kratkyi slovar po fylosofyy / pod obshch. red. Y. V. Blauberha, Y. K. Pantyna. – 4-e yzd. – M. : Polytyzdat, 1982. – S. 304.
11. Sovetskyi entsyklopedycheskyi slovar / hl. red. A. M. Prokhorov. – 4-e yzd. – M. : Sov. Entsyklopedyia, 1986. – S. 1215.
10. Afanasev V. H. Sotsyalnaia ynformatsyia y upravlenye obshchestvom /V. H. Afanasev. – M. : Polytyzdat, 1975. – S. 39.

There is a key role of mass medias in functioning of civil society. Attention is accented on the role of social medias in becoming of civil society in the conditions of of informatively-communication revolution. The value of new possibilities of recreation of character, sound, text is underlined due to electronic technologies. It is marked on a public inspection after power as functions of social medias.

Keywords : are civil society, information technologies, social networks, technology of communication, network society.

УДК 352:352.25

ББК 66.3

Василь Мельничук

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПРИКАРПАТТЯ У НАПРЯМКУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ (ПОКУТСЬКИЙ ВИМІР)

Ця стаття присвячена реформуванню місцевого самоврядування в Україні та на Прикарпатті на сучасному етапі. У публікації проаналізовано актуальні проблеми розвитку місцевого самоврядування, його утвердження та майбутні перспективи, також розглянуто стан добровільного об'єднання територіальних громад Прикарпаття

Ключові слова: *місцеве самоврядування, децентралізація, перспективний план, територіальна організація влади, об'єднана територіальна громада, Прикарпаття*

На сучасному етапі розбудови української держави як демократичної, соціально орієнтованої, правової з урахуванням глобальних змін, які відбулися та відбуваються останнім часом, розвиток місцевого самоврядування є одним із визначальних напрямів державотворення та побудови громадянського суспільства. Революція Гідності ствердила європейський вектор розвитку нашої країни, в тому числі і реальне впровадження Європейської хартії місцевого самоврядування, що забезпечить високий рівень життя в громадах та регіонах через місцевий економічний та регіональний розвиток.

Становлення місцевого самоврядування в новітній Україні має свої етапи, і, на жаль, не є послідовним. Воно проходило на фоні перманентних змін у системі

територіальної організації влади, політичних, фінансово-економічних кризових явищ. На першому, початковому (умовно: 1990-1993 рр.), випробовувались різні моделі територіальної організації публічної влади. На другому, починаючи з 1994 року, відпрацьовувались підходи до сучасного конституційного бачення системи місцевого самоврядування. На третьому, після прийняття Конституції України 1996 року, вирішувались організаційні, законодавчі й прикладні проблеми його становлення і розвитку. Виміром досягнень щодо становлення місцевого самоврядування може слугувати оцінка реалізації принципів, котрі визначені у Європейській хартії місцевого самоврядування. Головними з них є: організаційна, правова, фінансова, майнова (економічна) самостійність місцевого самоврядування в особі територіальних громад, органів місцевого самоврядування.

Вступивши до Ради Європи, Україна взяла на себе зобов'язання розвивати місцеву демократію. У 1997 році без застережень була ратифікована Європейська хартія місцевого самоврядування та почав здійснюватись з боку Конгресу місцевих і регіональних влад Європи (КМРВС) моніторинг за дотриманням положень Хартії. Численні публічні дискусії щодо розв'язання проблем місцевого самоврядування, місцевого і регіонального розвитку призвели до висновків про необхідність гармонізації інтересів суб'єктів місцевого і регіонального розвитку; розробки та реалізації механізмів партнерства тощо.

Нарешті настав час до втілення загальноєвропейських демократичних принципів: децентралізація державного управління, деконцентрації повноважень органів виконавчої влади, субсидіарності. Бо нинішня система організації території і влади в Україні є повним відображенням пережитку радянської системи вертикалі влади. І, на превеликий жаль, цей пережиток досі діє в незалежній Україні. Ця система мотивована була ще вчора, але сьогодні вона не відповідає реаліям.

Система територіального устрою в Україні є сьогодні настільки заплутаною, що не підлягає жодній міжнародній класифікації території. Більше того, ця система схожа на тенета і постійно на всіх територіальних рівнях провокує корупцію, з якою ми намагаємося весь час боротися, але не бачимо чи не хочемо бачити справжньої причини. Вона сьогодні не виправдовує себе ні перед людьми, ні перед новою владою. У підсумку – люди живуть в некомфортних умовах, а влада так і не зазнає серйозного оновлення в продекларованих постійних заявах.

Зламана стара система, за якою влада існувала не для людини, а, по суті, сама для себе. Влада на місцях є настільки безпорадною, що люди за вирішенням простих проблем звертаються до вищих державних органів: до Президента, до Кабінету Міністрів, Верховної Ради. Світовий, в тому числі і європейський, досвід доводить, що тільки ті органи влади, які перебувають у безпосередньому постійному контакті з людиною, можуть і здатні створювати належні умови для життя. Чиновники мають обиратися людьми і відповідати перед ними кожного дня за кожну свою дію, за кожну витрачену ними копійку. У цій ситуації і в такий моделі є відповідальними обидві сторони. Чиновники відповідають за те, як виконують свої функції, а люди – за те, кого вони обирають. Сьогодні чиновник звітує і відповідає за свою роботу перед іншим чиновником, а не перед людиною чи перед законом.

Очевидно, що влада має бути поруч з людиною, а відтак, розуміти її проблеми, аби швидко та адекватно реагувати на них. Тільки місцеве самоврядування за таких умов здатне опікуватися місцевими питаннями. Державна влада не повною мірою розуміє місцеві проблеми та не має відповідальних інструментів для розв'язання цих проблем.

Так, 1 квітня 2014 р. урядом України була схвалена Концепція реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади в Україні, метою якої є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого

самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного середовища проживання для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави і територіальних громад. Таким чином, проблема модернізації сучасної системи місцевого самоврядування в Україні набуває нового концептуального змісту. Її розв'язання сприятиме вирішенню важливих для населення питань у межах регіону. Місцеве самоврядування сьогодні виступає важливим фактором демократизації суспільного життя, децентралізації управління та необхідною передумовою становлення громадянського суспільства, наближення влади до її джерела – народу.

Реформу місцевого самоврядування на Прикарпатті розпочато рішеннями Івано-Франківської обласної ради від від 26.06.2015. № 1659-36/2015 та від 24.07.2015. № 1722-36/2015 «Про перспективний план формування територій громад області». Протягом певного періоду депутатським корпусом сьомого демократичного скликання вносилися ті чи інші зміни, що стосувалися формування громад. Основними принципами при прийнятті цих рішень, якими керується рада, це – добровільність та спроможність. Перспективним планом заплановано утворення 59 ОТГ. Першою об'єднаною територіальною громадою на Прикарпатті є Печеніжинська об'єднана територіальна громада.

Протягом більш як чотирьох років в області утворено 23 об'єднані територіальні громади (ОТГ), до яких увійшло 107 місцевих рад, що становить 20,7 відсотка від їх загальної кількості. Загалом в ОТГ об'єднано 213,7 тис. жителів, або 15,5 відсотка населення області. Середня чисельність населення однієї ОТГ складає понад 9 тисяч. Площа об'єднаних територіальних громад складає 2265,7 кв. км або 16,3 відсотків від загальної площі області, середня площа одної ОТГ – 98,5 кв. км.

Динаміка щодо кількості утворення ОТГ в області виглядає таким чином: у 2015 році було утворено 4 ОТГ, 2016 – 8, 2017 – 11. Так у 2015 році утворено Печеніжинську селищну, Старобогородчанську, Верхнянську та Білоберізьку сільські об'єднані територіальні громади, які об'єднали 19 місцевих рад. У 2016 році - 8 об'єднаних територіальних громад: Тлумацьку міську, Більшівцівську селищну, Витвицьку, Матеївецьку, Нижньовербізьку, П'ядицьку, Космацьку та Олешанську сільські ОТГ (46 місцевих рад).

У 2017 році утворено 11 об'єднаних територіальних громад: Дзвиняцька ОТГ Богородчанського району, Яблунівська та Рожнівська ОТГ Косівського району, Ланчинська та Переріслянська, Делятинська ОТГ Надвірнянського району, Брошнів-Осадська та Спаська ОТГ Рожнятівського району, Заболотівська ОТГ Снятинського району, Ямницька ОТГ Тисменицького району, Войнилівська ОТГ Калуського району, які об'єднали 42 місцеві ради.

У 2018 році процес добровільного об'єднання громад дещо уповільнився. Верховна Рада надала можливість формувати громади навколо міст обласного значення. На даний час в області цей процес перебуває на початковому етапі.

В Городенківському та Рогатинському районах області не функціонує жодної об'єднаної територіальної громади.

Реформування місцевого самоврядування Покуття, що включає Городенківський, Снятинський, Тлумацький, Тисменицький та Коломийський райони, проходить непросто і сприйняття реформи в кожному з цих районів є неоднозначним. Кількість утворених територіальних громад на Покутті становить третину від загальної кількості Прикарпаття. Формування спроможних громад відбувається нерівномірно. Як

свідчить практика, в значній мірі це залежить від позиції обласної та районної державних адміністрацій, активності регіонального офісу реформ та безпосередньо базових органів місцевого самоврядування.

Лідером серед усіх районів не тільки Покутського краю, але й області, по функціонуванню об'єднаних територіальних громад є Коломийський район. Тут створено чотири ОТГ: Печеніжинська, Матеївецька, Нижньовербізька, П'ядицька.

В Тлумацькому районі функціонують Олешанська сільська та Тлумацька міська об'єднані територіальні громади. Єдиною міською громадою в області є саме громада Тлумача.

По одній територіальній громаді функціонує в Тисменицькому та Снятинському районах, а саме: Ямницька та Заболотівська ОТГ.

Жодної об'єднаної територіальної громади не створено в Городенківському районі. Хоча була спроба розпочати цей процес з Чернелицької ОТГ.

Аналізуючи практику реформування місцевого самоврядування на Покутті та й загалом на Прикарпатті, можна зробити вже перші висновки. Виходячи з того, що старт реформі даний в квітні 2014 р., коли була прийнята Концепція реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні, то після чотирьох років можна констатувати, що реформа просувається повільно. І це перший мінус. Загалом 2014-й був не дуже успішний, а от 2015-й приніс багато змін по місцевому самоврядуванню. Виникло поняття об'єднаних громад, було прийнято перші закони про регіональний розвиток, запровадив закон про співробітництво громад. У 2016-му фінансовий зиск вже відчула і сільська місцевість. Власне, децентралізація триває. Однак, є одне «але». Вона дуже повільна. Більш того, відбуваються і речі протилежні децентралізації, наприклад, тарифна політика або те, що стосується правил щодо місцевих виборів тощо.

Другий мінус - люди на місцях не до кінця розуміють суть реформи, відповідно, не поспішають робити практичні кроки. Тобто сьогодні потрібно децентралізацію розглядати в ракурсі створення спроможних об'єднаних територіальних громад. Громади повинні зрозуміти, що об'єднання повинне створити спрямовану економічно ефективну модель управління, щоб ця кількість населення, яка проживає у відповідній територіальній громаді, відчула: по-перше - покращення, по-друге – управління.

Третій мінус - відсутність системного підходу до змін в місцевому самоврядуванні та до адміністративно-територіальної реформи. Проблема із об'єднанням громад пов'язана з тим, що це річ добровільна, а адміністративно-територіальна реформа - річ примусова. Остання у нас не проводиться. Питання співпраці громад - це один механізм, об'єднання громад - другий механізм, і зміна меж адміністративно-територіальних одиниць - це третій механізм. Усі ці три механізми не пов'язані з поняттям адміністративно-територіальної реформи. Реформа місцевого самоврядування відбувається без попередньої реформи адміністративно-територіального устрою. А певні моменти в адміністративно-територіальному устрої здійснені шляхом прийняття закону про об'єднання територіальних громад, про внесення змін до складу адміністративно-територіальних одиниць, шляхом винесення міст із районного значення у міста обласного значення. Всі ці речі ситуативні. Немає системного підходу. Поки проходять лише ті моменти, які очевидні для всіх.

Враховуючи, що сьогодні процес вже пішов, то потрібно поглиблювати реформу там, де вона розвивається успішно. Зараз головне - проводити реформу на місцях, тобто формувати спроможну громаду. Здійснення реформи місцевого самоврядування неможливе без оновлення нормативно-правової бази та внесення змін до Конституції України. Сучасна система законодавства про місцеве самоврядування потребує вдосконалення на засадах зміцнення організаційної, правової, фінансової, матеріальної, адміністративної самостійності місцевого самоврядування, розбудови європейської

моделі адміністративно-територіального устрою та принципах децентралізації, деконцентрації, повсюдності, субсидіарності, єдності системи публічної адміністрації тощо.

Проведення реформ місцевого самоврядування потребуватиме належного кадрового забезпечення. Тому актуалізується проблема формування та реалізації дієвої кадрової політики на місцях, удосконалення системи підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації посадових осіб, службовців органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад, запровадження професійних програм підготовки для органів місцевого самоврядування тощо.

Формування інноваційної системи місцевого самоврядування в Україні має забезпечити стабільність на місцях, залучення громадян до прийняття управлінських рішень, врахування інтересів громад, регіонів та держави в майбутньому сталому розвитку України та Європи

1. Гришко Р. Ю. Вплив децентралізації на трансформацію повноважень територіальних громад України / Р. Ю. Гришко // Держава та регіони. Серія: Державне управління : наук.-вироб. журнал. – 2017. – № 1. – С. 138–143.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовт. 1985 р. : Хартія Ради Європи // Зб. договорів ради Європи : офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2000. – С. 190–205
3. Закон України «Про добровільне об'єднання громад» [Електронний ресурс]- <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс]- <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
5. Конституція України [Електронний ресурс]- <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Концепція реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]- <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
7. Пухтинський М. Європейські орієнтири місцевого і регіонального розвитку : зб. матеріалів та документів / М. Пухтинський, М. Власенко. – К. : Вид-во Акад. муніцип. упр., 2009. – 508 с.
8. Про перспективний план формування територій громад області Рішення обласної ради від 24.07.2015. № 1722-36/2015 - [Електронний ресурс] - http://orada.if.ua/fileadmin/documents/Rishennja/06_36/1722-36.pdf

References

1. Hryshko R. Yu. Vplyv detsentralizatsii na transformatsiiu povnovazhen terytorialnykh hromad Ukrainy / R. Yu. Hryshko // Derzhava ta rehiony. Serii: Derzhavne upravlinnia : nauk.-vyrob. zhurnal. – 2017. – № 1. – S. 138–143.
2. Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia vid 15 zhovt. 1985 r. : Khartiia Rady Yevropy // Zb. dohovoriv rady Yevropy : ofits. vyd. – K. : Parlam. vyd-vo, 2000. – S. 190–205
3. Zakon Ukrainy «Pro dobrovilne ob»iednannia hromad» [Elektronnyi resurs]- <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
4. Zakon Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini» [Elektronnyi resurs]- <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
5. Konstytutsiia Ukrainy [Elektronnyi resurs]- <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Kontsepsiia reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia y terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini [Elektronnyi resurs]- <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
7. Pukhtynskiy M. Yevropeiski oriientyry mistsevoho i rehionalnoho rozvytku : zb. materialiv ta dokumentiv / M. Pukhtynskiy, M. Vlasenko. – K. : Vyd-vo Akad. munitsyp. upr., 2009. – 508 s.
8. Pro perspektyvnyi plan formuvannia terytorii hromad oblasti Rishennia oblasnoi rady vid 24.07.2015. № 1722-36/2015 - [Elektronnyi resurs] - http://orada.if.ua/fileadmin/documents/Rishennja/06_36/1722-36.pdf

This article is devoted to the reform of local self-government in Ukraine and in the Carpathian region at the present stage. The publication analyzes the actual problems of development of local self-government, its approval and future prospects, as well as the state of voluntary association of territorial communities of Prykarpattya

Key words: local self-government, decentralization, prospective plan, territorial organization of power, united territorial community, Prykarpattya

УДК 327.57
ББК 66.4

Михайло Мосора

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЗАЦІЇ КАШУБІВ

У статті висвітлено особливості сучасного стану політизації кашубів. Розкрито основні маркери ідентифікації спільноти (мова, походження тощо). Акцентовано увагу на подвійній ідентичності спільноти (польсько-кашубській). Виявлено різноманітні підходи до особливостей ідентифікації та політизації кашубів. Доводиться безпідставність окреслення кашубської ідентичності як «гібридної». Обґрунтовується важливість сучасних сприятливих економічних чинників для посилення ідентифікації та політизації регіональної етнічної групи. Автор прогнозує об'єктивне зумовлення активізації політизації кашубів у найближчий період. Наголошується на позитивному іміджі порозуміння, який склався у відносинах «кашуби – влада». Зазначено, що ідеї автономії залишаються політично привабливими у регіоні, адже визнають бажаність подвійної ідентичності.

Ключові слова: автономія, ідентичність, кашуби, кашубістика, Померанія, Республіка Польща.

Сучасні політичні процеси у ЄС характеризуються значним впливом двох взаємопроникних тенденцій світового розвитку: глобалізації та регіоналізації. Ключового значення регіоналізація набуває в контексті процесів європейської інтеграції, що потребує від держав-членів Європейського Союзу побудови спільних підходів до регіонального розвитку, впровадження відповідних механізмів формування та реалізації регіональної політики на макрополітичному рівні. Саме політична активність регіональних етнічних груп держав-членів потребує детального вивчення задля формування життєво важливих прогнозів щодо можливості зародження у цих регіонах вогнищ сепаратизмів.

Рухи етнічно-регіонального автономізму в ЄС, часто визнають імовірність, а іноді й бажаність подвійної ідентичності – етнокультурної та політико-національної. Це пояснюється тим, що, таким регіональним спільнотам, як от кашуби, хотілося б бачити етнічну ідентичність в середині національно-державної (польської) ідентичності. Такі тенденції можемо прослідкувати на прикладі бретонського етносу у Франції, галісійського етносу в Іспанії тощо. Сучасний каталонський рух за відокремлення, що характеризується радикалізацією, теж, частково, користується подвійною ідентифікацією (як от через вживання кастильської мови тощо). З огляду на це, визнається дуалізм історичної та політичної пам'яті (рідше культурної), роз'єднати який дуже важко [3, с.155].

Важливим напрямом сучасних студій вивчення проявів сепаратизму у Європейському Союзі є аналіз активності етнографічних груп слов'янських народів, що позбавлені прав самоуправління та будь-якої можливості на самовизначення, однак дуже добре зберегли самобутність власної матеріальної і духовної культури, усвідомлюють необхідність збереження мови, звичаїв та традицій своїх предків. Однією з таких груп є кашуби (від кашуб. Kaszëbi; пол. Kaszubi; нім. Kaschuben), що живуть на південному узбережжі Балтійського моря, в районі сучасного польського міста Гданськ [5, с.129].